

Esperanto

Prof. Reinhard Selten – Nobelpremiito por ekonomio 1994 intervjuata de Rainer Kurz

Ni troviĝas en Bonn, universitata urbo en Germanio.

Sur la kampo de ekonomio la universitato de Bonn estas inter la gvidaj altlernejoj en Germanio.

Ĉirkaŭ 1900 el inter la entute 37000 studentoj studas ĉe la fakultato de ekonomiaj sciencoj.

La bonan reputacion tiu fakultato akiris danke al siaj ekonomiaj sciencistoj kiel Krelle, Hildenbrand kaj certe ankaŭ Reinhard Selten.

Ĉi-tie Profesoro Selten kreis kaj plukonstruis la laboratorion de eksperimenta ekonomiko.

Daŭre li estas ties aktiva kaj inovativa direktoro.

Volontuloj ĉi-tie partoprenas decidludojn ĉe la komputilo.

Ju pli sukcesaj la partoprenantoj, des pli da mono ili povas gajni.

Per tiu maniero la laboratorio de eksperimenta ekonomiko plibonigas nian komprenon de la individua ago en ekonomiaj situacioj.

Profesoro Selten estas Nobelpremiito por ekonomio, la unua kaj ĝis nun la sola en Germanio.

Li ricevis la premion en 1994 kune kun la usonanoj John Harsanyi kaj John Nash.

La Nobelkomitato tiel honorigis la pionirajn esplorojn sur la kampo de la ludo-teorio de Reinhard Selten.

Ni vizitis profesoron Selten en lia domo en Königswinter ĉe Bonn por paroli pri liaj fakaj kontribuoj, pri la Nobelpremio, pri lia kariero kaj ankaŭ pri liaj privataj intereso, precipe liaj esperanto-aktivadoj.

Kurz: Profesoro Selten, la ludo-teorio estas sufiĉe nova kampo de la scienco, kiun vi decide influis.

Ĉu vi povas klarigi al mi kaj al niaj spektantoj, kio estas la ludo-teorio?

Selten: La ludo-teorio estas matematika metodo por modeligi kaj analizi situaciojn, kiuj havas konflikton aŭ korporacion.

Kurz: Ĉu la ludo-teorio laŭ via opinio rilatas aŭ apartenas al la matematiko aŭ al la ekonomiko?

Selten: La ludo-teorio estas matematika teorio kaj oni havas en ĝi matematikajn demandojn, sed ankaŭ estas socio-sciencia fako, ĉar oni ja priskribas la racion konduton de homoj.

Kurz: Al kiu utilas la ludo-teorio kaj ĉu ĝi jam hodiaŭ estas aplikata?

Suomi

Professori Reinhard Selten - vuoden 1994 taloustieteen Nobel-palkinnon saaja, haastattelijana Rainer Kurz

Olemme Saksassa, Bonnin yliopistokaupungissa.

Bonnin yliopisto kuuluu taloustieteen alalla Saksan johtaviin korkeakouluihin.

Noin 1900 sen 37000 opiskelijasta opiskelee taloustieteellisessä tiedekunnassa.

Tiedekunnan hyvä maine on sen taloustieteilijöiden, esim. Krellen, Hildenbrandin ja varmasti myös Reinhard Seltenin ansiota.

Tänne professori Selten loi ja kehitti kokeellisen taloustieteen laboratorion.

Hän on edelleen sen aktiivinen ja innovatiivinen johtaja.

Vapaaehtoiset osallistuvat täällä tietokoneella pelattaviin ratkaisupeleihin.

Kuta paremmin osanottajat menestyvät, sitä enemmän rahaa he voivat voittaa.

Tällä tavoin kokeellisen taloustieteen laboratorio auttaa meitä ymmärtämään paremmin yksilön toimintaa erilaisissa taloudellisissa olosuhteissa.

Prof. Selten on saanut taloustieteen Nobel-palkinnon ensimmäisenä ja tähän mennessä ainoana Saksassa.

Hän sai 1994 Nobel-palkinnon yhdysvaltalaisen John Harsanyn ja John Nashin kanssa.

Nobel-palkintokomitea kunnioitti näin uraa uurtavia tutkimuksia Reinhard Seltenin peliteorian alueella.

Kävimme tapaamassa prof. Selteniä hänen kotonaan Königswinterissä Bonnin liepeillä ja keskustelimme hänen ammatillisista saavutuksistaan, Nobel-palkinnostaan, urastaan ja myös hänen yksityisistä harrastuksistaan, varsinkin esperantotoiminnasta.

Kurz: Professori Selten, peliteoria on melko uusi tieteen alue, johon olette vaikuttanut ratkaisevalla tavalla.

Voisitko selittää minulle ja katsojillemme, mikä peliteoria on?

Selten: Peliteoria on matemaattinen menetelmä, jolla voidaan mallintaa ja analysoida tilanteita, jotka ovat ristiriidassa keskenään tai myötävaikuttavat toisiinsa.

Kurz: Liittyykö peliteoria mielestänne matematiikkaan, vai kuuluko se taloustieteen puolelle?

Selten: Peliteoria on matemaattinen teoria, ja se sisältää matemaattisia kysymyksiä, mutta se on myös yhteiskuntatiedettä, koska siinä kuvataan ihmisten rationaalista käyttäytymistä.

Kurz: Kenelle peliteoriasta on hyötyä, ja onko se nykyisin jo käytössä?

Selten: La ludo-teorio estas aplikata al multaj aferoj: ekonomio, al teorio de merkatoj kun malmultaj partoprenantoj aŭ malmultaj firmaoj, kiuj vendas la samajn aŭ similajn produktojn.

Ĝi estas aplikata al la politiko, ekzemple la formado de koalicioj en parlamentoj, al la elekto- kampanjoj.

Ĝi ankaŭ estas aplikata en biologio, ĉar la natura selekto rezultas en tendenco de optimumigo.

Kaj optimumigo: Se estas konflikto de intereso ĉiam rezultas en ludo-teoria ekvilibro.

Kurz: Ĉu vi, Profesoro Selten mem, jam uzis la ludo-teorion por fari ekzemple decidojn?

Selten: Ne rekte.

Oni ja povas profiti de ĝeneralaj ekkonoj, kiujn oni havas de ludo-teorio, sed oni ne povas komputi per formulo iun respondon al iu decidoproblemo, kiun oni havas.

Tio estas tro naiva ideo pri la uzo de ludo-teorio.

Kurz: Profesoro Selten, kiel estis la stato de la ludo-teorio antaŭ viaj kontribuoj?

Selten: Dum multaj jaroj la ludo-teorio estis koncentrita al kooperativa ludo-teorio.

Oni nomas kooperativa, la ludo-teorion kiu supozas, ke kooperado okazos ĉiam kiam tio estos inter la intereso de la partoprenantoj.

Sed tion oni ne povas supozi ĉiam, ĉar oni devas ekspliki kial kelkfoje homoj kooperadas aŭ kelkfoje ili ne faras tion.

Kaj pro tio oni devas modeligi pli detale.

Do oni devas fari decidon ĉu oni kooperadas aŭ ne, kaj tio devas esti modeligita.

Kaj tiam oni ne devas plej supozi kooperadon, sed oni povas konkludi, ĉu en iu situacio kooperado okazas aŭ ne okazas.

Tio estas nekooperativa analizo de la kooperacio.

Kurz: Kaj kiuj estas la kontribuoj, kiujn viaj Nobelkolegoj kaj ankaŭ vi enkondukis en la ludo-teorion?

Selten: John Nash faris tre bazan laboron.

Li enkondukis la koncepton de la ludo-teoria ekvilibro kaj ankaŭ pruvis, ke ĉiu ludo kiu estas fina en certa senco, havas iun ekvilibron.

Do li pruvis ekziston.

Kaj lia laboro estis tre grava, sed tion li jam faris en la jaro 1951.

Sed poste, por multaj jaroj oni ne atentis tiun koncepton tre multe.

Selten: Peliteoriaa sovelletoan monissa asioissa: taloudessa, kun on kyse sellaisia markkinoita koskevasta teoriasta, joilla on vähän osallistujia tai harvoja yrityksiä, jotka myyvät samoja tai samantapaisia tuotteita.

Sitä käytetään politiikassa, esimerkiksi parlamenteissa vaaliliittoja muodostettaessa, vaalikampanjoitten yhteydessä.

Sitä käytetään myös biologiassa, sillä luonnollinen valinta johtaa optimointipyrkimykseen.

Ja optimointi: mikäli on olemassa eturistiriita, sitä seuraa aina peliteoreettinen tasapaino.

Kurz: Professori Selten, oletteko itse jo käyttänyt peliteoriaa esimerkiksi päätösten tekoon?

Selten: En suoranaisesti.

Peliteorian välityksellä tehdyistä yleisistä havainnoista voi toki saada etua, mutta kaavojen avulla ei kuitenkaan voida laskea vastausta johonkin jollakulla olevaan päätösongelmaan.

Se on liian naiivi käsitys peliteorian käytöstä.

Kurz: Professori Selten, millainen peliteorian tila oli ennen Teidän panostanne?

Selten: Peliteoria oli vuosikausia keskittynyt kooperatiiviseen peliteoriaan.

Kooperatiiviseksi nimitetään peliteoriaa, jossa oletetaan yhteistoimintaa tapahtuvan aina, kun se on osallistujien edun mukaista.

Tätä ei kuitenkaan voida aina olettaa, sillä on selitettävä, miksi ihmiset joskus toimivat yhteistyössä ja joskus taas eivät.

Ja siksi on mallinnettava yksityiskohtaisemmin.

On siis päätettävä, tehdäänkö yhteistyötä vai ei, ja se on mallinnettava.

Eikä silloin saada ensisijaisesti olettaa yhteistyötä, vaan voidaan päätellä, tapahtuuko jossain tietyssä tilanteessa yhteistyötä vai ei.

Tämä on yhteistoiminnan ei-kooperatiivinen analyysi.

Kurz: Millaisia asioita kanssanne Nobel-palkinnon jakaneet henkilöt ja myös Te olette tuoneet mukaan peliteoriaan?

Selten: John Nash teki hyvin perustavaa laatua olevan työn.

Hän lanseerasi peliteoriasapainon käsitteen ja myös todisti, että jokaisessa pelissä, joka on tietyssä mielessä lopullinen, on jonkinlainen tasapaino.

Hän siis todisti sen olemassaolon.

Hänen työnsä oli erittäin tärkeä, mutta hän teki sen jo vuonna 1951.

Mutta sitten tälle käsitteelle ei moniin vuosiin omistettu paljonkaan huomiota.

Nur en la sepdekaj jaroj komencis kelkaj personoj, ankaŭ mi, komencis modeligi ekonomiajn situaciojn per ludoj kaj apliki tiun koncepton de subluda perfekta ekvilibro, kiun mi enkondukis.

Kaj tiu koncepto de subludperfekta ekvilibro faris progreson, ĉar oni nun povis demandi aliajn demandojn ol antaŭe, kaj modeligi interesajn situaciojn de la ekonomio.

Kurz: Laŭ via opinio, kiel estos la estonteco de la ludo-teorio?

Selten: La ludo-teorio devas ŝanĝiĝi, ĉar oni eltrovis per eksperimentoj, ke la homa konduto ne estas tiel racia kiel oni supozis el la ludo-teorio.

Oni esploris tre multe la racian ludo-teorion kaj tio ankaŭ estas tre grava laŭ filozofa vidpunkto, ĉar oni ja devas gajni iun komprenon kio estas la difino de racieco.

Eĉ, se neniu homo estas tute racia, oni devas iom kompreni, kio estas racia konduto, se ĝi eblas.

Fakte pro kelkaj kaŭzoj, ne eblas racia konduto, ĉar la homaj kapabloj por pensi, kaj kalkuli ne estas sufiĉe grandaj.

Do oni nur povas havi limigitan raciecon, kaj oni devas esplori tion en la laboratorio, kion tio signifas, ĉar kiel la homo vere kondutas sub la limigoj de la racieco.

Oni ne povas nur teorie konkludi, oni devas observi la konduton, kaj tiam oni post la observo fari teorion pri ĝi: priskribi ludo-teorio per konduta ludo-teorio, ne komplete racian ludo-teorion.

Oni tiam eble havas tre grandan kaj tre fruktodonan ideon kaj oni pro tio donas tiun premion, sed antaŭ tio jam estas tempo ke oni eble konsideru la eksperimentan esploron de la ekonomia konduto, kiel bazo de Nobelpremio.

Kurz: Profesoro Selten, je la komenco de via kariero, ĉu vi povis imagi ricevi premion kiel la Nobelpremion?

Selten: Certe ne, mi ne povis imagi, ke mi estos profesoro, ĉar se vi komencas studi vi ne scias kiel bona vi estas en la scienco kaj ĉu vi povas fariĝi profesoro kaj resti ĉe la universitato, tion oni tute ne scias.

Mi ja ĉiam sciis, ke mi ŝatis fari tion, sed mi ne pensis, ke mi nepre povas tion fari.

Kurz: Kiel vi eksciis, ke vi estas nobelpremiota, kaj ĉu tio estis surprizo por vi?

Selten: Ja estis surprizo, mi ne atendis tion. Sed mi kaj mia edzino, ni estis en supermerkato por aĉeti nian nutraĵon ktp.

Kaj ni nur revenis, mi pensas, je la 12a.

Vasta 70-luvulla alkoivat jotkut, myös minä, mallintaa taloudellisia tilanteita pelien muodossa ja soveltaa minun käyttöön ottamaani käsitystä täydellisestä osapelitasapainosta.

Ja tämä käsitys täydellisestä osapelitasapainosta sai aikaan edistystä, sillä nyt voitiin asettaa toisenlaisia kysymyksiä kuin aikaisemmin ja luoda malleja mielenkiintoisista taloustilanteista.

Kurz: Miltä peliteorian tulevaisuus näyttää Teidän mielestänne?

Selten: Peliteorian on muututtava, sillä kokeet ovat osoittaneet, että ihmisten käyttäytyminen ei ole niin rationaalista kuin miksi se on peliteoriassa oletettu.

Rationaalista peliteoriaa on tutkittu paljon, ja se on filosofiselta kannalta katsottuna hyvin tärkeää, sillä on toki saatava jonkinlainen käsitys siitä, mikä on rationalisuuden määritelmä.

Vaikka yksikään ihminen ei käyttäydy täysin rationaalisesti, täytyy kuitenkin jossain määrin ymmärtää, mitä rationaalinen käyttäytyminen olisi, jos se olisi mahdollista.

Tosiasiaa rationaalinen käyttäytyminen ei erinäisistä syistä ole mahdollista, sillä ihmisen kyky ajatella ja laskea ei riitä siihen.

Siksi rationaalisuus on pakosta rajallista, ja on tutkittava laboratoriossa, mitä se tarkoittaa ja miten ihminen todella käyttäytyy rajallisen rationaalisuuden puitteissa.

Ei voida vain tehdä teoreettisia johtopäätöksiä, vaan on tarkkailtava käyttäytymistä. Havaintojen perusteella voidaan muodostaa teoria: käyttäytymispeliteoriasta johdetaan kuvaileva peliteoria, ei täysin rationaalista peliteoriaa.

Jollain saattaa silloin olla joku suuri ja hedelmällinen idea, josta saa tuon palkinnon, mutta sitä ennen on jo aika ehkä tarkastella taloudellisen käyttäytymisen kokeellista tutkimusta, perustana myöhemmälle Nobel-palkinnolle.

Kurz: Professori Selten, osasitteko uranne alussa kuvitella kerran saavanne Nobel-palkinnon kaltaisen palkinnon?

Selten: En todellakaan, en voinut kuvitella, että minusta tulee professori, sillä opintojen alussa ei tiedä, kuinka hyvä on tieteen alalla, voiko päästä professoriksi ja jäädä yliopistoon. Sitä ei lainkaan tiedä.

Olin aina tiennyt, että haluaisin tehdä niin, mutta en ajatellut välttämättä pystyväni siihen.

Kurz: Miten saitte tietää saavanne Nobel-palkinnon, ja oliko se Teille yllätys?

Selten: Kyllä se oli yllätys, en ollut odottanut sitä. Olimme vaimoni kanssa supermarketissa ostamassa ruokaa yms.

Ja tulimme kotiin luullakseni vasta puolenpäivän maissa.

Kaj ili ĝenerale telefonos al la homoj kiam ili decidis kiun premiigi kaj ili ne povis atingi min, ĝenerale oni volas atingi la premiitojn antaŭ ol la ĝenerala publiko estas informita.

Sed mi ne estis tie, do ili atendis plian horon sed tiam ili anoncis tion.

Kiam mi venis hejmen de tiu aĉetado estis kelkaj grupoj de homoj antaŭ mia domo kaj mi pensis ke io malbona okazis kaj mi eliris la aŭtomobilon kaj iu venis al mi kaj diris: "Mi gratulas vin".

Pro kio? Mi demandis.

Do li klarigis al mi, tiel mi informiĝis pri la premio.

Kurz: Kiel vi sentis, dum la momento kiam la sveda reĝo transdonis la premion al vi?

Selten: Mi ne tute memoras, mi nur memoras, ke mi devis atenti por korekte konduti en la ceremonio, kaj tio okupis min dum tiu tempo ke mi nenion faru malĝuste.

Kurz: Kion vi konsilus al juna sciencisto, kiu kiel vi, volas iam ricevi la Nobelpremion?

Selten: Se iu venas al mi kaj diras, ke li ŝatus ricevi la Nobelpremion, kion mi devas fari pri tio, mi diros al li: se vi volas labori por atingi la Nobelpremion, vi jam faras la malĝustan, ĉar oni ne atingas tiun celon, se oni marŝas al la celo.

Tio estas celo kiun oni atingas, ĉar oni fakte estas entuziasmigita per la scienco mem, se oni havas iun scivolemon, kaj tial tre forte laboras por gajni la ekkonojn.

Se oni nur laboras por ricevi iun eksternan sukceson kiel premio, tio ne estas sufiĉe granda instigo al tio kion oni devas fari por ricevi la premion.

Kurz: Kiel kaj kie vi eltrovas viajn plej bonajn ideojn?

Selten: Mi ofte migras en la montetoj kaj dum tiu promonado mi ofte havas tre bonajn ideojn.

Ĉar se mi estas tutsola mi povas koncentriĝi je la problemoj sciencaj kiujn mi havas kaj tio ofte estas tre fruktedona.

Kelkfoje mi ankaŭ migras kun kolegoj kaj aliaj personoj kaj tiam oni interparolas.

Ankaŭ dum interparoloj oni povas havi bonan ideon.

Sed fakte ne ĉiuj miaj bonaj ideoj estas en tiuj situacioj.

Mi ankaŭ kelkfoje hejme havas bonajn ideojn.

Kurz: Kio ŝanĝiĝis en via vivo kiam vi ricevis la Nobelpremion?

Selten: Antaŭ ol mi ricevis la premion, neniu interesiĝis pri mia laboro ekster la scienco.

Kompreneble mi jam estis konata en la scienco, sed homoj, kiuj estras entreprenojn ktp. ili ne interesiĝis pri mia laboro.

Voittajille tulee tavallisesti puhelinsoitto, kun päätös palkinnon saajista on tehty, mutta minä en ollut tavattavissa; palkinnon saaja halutaan yleensä tavoittaa ennen tiedon julkistamista.

Mutta minä en ollut paikalla; ja silloin he odottivat vielä tunnin ja ilmoittivat sitten asiasta.

Kun palasin niiltä ostoksilta, seisoi taloni edessä joitain ihmisryhmiä, ja ajattelin, että oli tapahtunut jotain pahaa. Nousin autosta, ja joku tuli luokseni ja onnitteli minua.

"Mistä syystä?" kysyin.

Hänen selityksestään siis sain tietää Nobel-palkinnosta.

Kurz: Miltä Teistä tuntui sillä hetkellä, kun Ruotsin kuningas ojensi Teille Nobel-palkinnon?

Selten: En oikein muista sitä, muistan vain sen, että piti olla tarkkana, jotta käyttäytyisin seremonian aikana korrektisti, ja keskityin siihen, etten vain tekisi mitään väärin.

Kurz: Minkä neuvon antaisitte nuorelle tiedemiehelle, joka haluaa Teidän laillanne kerran saada Nobel-palkinnon?

Selten: Jos joku tulee sanomaan, että hän haluaisi mielellään saada Nobel-palkinnon, ja tahtoo tietää, mitä hänen tehtävä sen eteen, niin vastaan: Jos tahdotte työskennellä siksi, että saisitte Nobel-palkinnon, niin jo silloin teette virheen, sillä tätä päämäärää ei saavuteta marssimalla sitä kohti.

Se on päämäärä, jonka saavuttaa, koska on innostunut tieteestä itsestään, jos on tiedonhaluinen ja tekee siksi tarmokkaasti töitä tietojen hankkimiseksi.

Työn tekeminen vain siksi, että saataisiin ulkoista menestystä palkinnon muodossa, ei riitä pontimeksi siihen, mitä täytyy tehdä, jotta saisi palkinnon.

Kurz: Miten ja missä saatte parhaat ideanne?

Selten: Vaellan usein kukkuloilla, ja kävelyretkillä saan usein oikein hyviä ideoita.

Sillä ollessani aivan yksin voin keskittyä tieteellisiin ongelmiini, ja se on usein hyvin hedelmällistä.

Joskus teen retkiä myös kollegoitten ja muitten ihmisten kanssa, ja silloin käydään keskusteluja. Myös keskusteltaessa voi syntyä hyvä idea.

Mutta tosiassa kaikki hyvät oivallukseni eivät tule näissä tilanteissa.

Joskus saan kotonakin hyviä ideoita.

Kurz: Kuinka elämäenne muuttui, kun saitte Nobel-palkinnon?

Selten: Ennen kuin sain Nobel-palkinnon, ei kukaan tiedepiirien ulkopuolella ollut kiinnostunut työstäni.

Tiedemaailmassa olin tietenkin jo tunnettu, mutta esimerkiksi yritysjohtajia työni ei kiinnostanut.

Estis tro teoria, tro baza, kaj oni ne interesiĝas pri tio.

Sed post kiam mi ricevis la premion, subite estis granda intereso pri kion mi faras kaj kiu mi estas ktp.

Ĵurnalistoj venas kaj intervjuas min kiel vi hodiaŭ, sed malmulte tio okazis antaŭe, tre malmulte.

Kurz: Mi volas reveni al via karierevoluo.

Vi mem studis matematikon en Frankfurto kaj poste vi decidis iri al ekonomiko.

Kial vi decidis tiel?

Selten: Nu, estis ne nur mia decido, mi ja interesiĝis pri ekonomio multe, sed tion mi mem ne povis decidi.

Iu devis oferti iun postenon al mi kaj iu profesoro de ekonomiko faris tion, proponis al mi labori por li kaj mi akceptis tion.

Li konis min jam, do li proponis tion al mi kaj mi sciis, ke tio estis tre bona por mi kaj mi akceptis tion.

Tio estis post mia diplomekzameno.

Poste mi laboris por doktoriĝo en matematiko.

Mi doktoriĝis en matematiko kiam mi jam estis laboranta por ekonomio.

Kurz: Kaj tio estis doktoriĝo rilata al ludo-teorio.

Selten: Jes, estis iu daŭrigo de diploma tezo.

Poste mi nur laboris por ekonomio.

Kurz: Ĉu vi hodiaŭ elektus la saman karieron?

Selten: Mi ne scias, ĉar hodiaŭ estas ankaŭ aliaj eblecoj.

Se mi estus juna nun, verŝajne mi farus ion alian, ĉar la scienco ja ŝanĝiĝis kaj eble estas nun aliaj kampoj, kiuj havas tre grandajn ŝancojn, kiel ekzemple, artefarita inteligenteco.

Kurz: Vi restis fidela al via akademia kariero, kio instigis vin ne ŝanĝi al ekzemple la industrio?

Selten: Nu ja, mi ne havis tiom da eblecoj ŝanĝi al la industrio.

Oni proponis al mi postenon ekster la universitato eble unu aŭ dufoje mi havis la eblecon, tio ne atraktis min tiel multe.

Kurz: Kadre de viaj sciencaj laboroj, vi ofte estas eksterlande.

Ĉu tiuj eksterlandaj kontaktoj estas gravaj por viaj esploroj?

Selten: Jes, estis gravaj kontaktoj.

Mi multe kunlaboris kun tri personoj en Berkeley universitato.

Tio, kaj plej multe konvenas al mi kaj ili estas 10 jarojn pli aĝaj ol mi kaj mi lernis tre multe de ili.

Se oli lian teorettista ja perusteisiin suuntautunutta ollakseen kiinnostavaa.

Mutta kun olin saanut Nobel-palkinnon, oltiinkin äkkiä kovasti kiinnostuneita siitä, mitä teen, kuka olen jne.

Lehtimiehet tulevat haastattelemaan minua, kuten tekin nyt, mutta aikaisemmin sitä tapahtui hyvin harvoin.

Kurz: Palataanpa vielä urakehitykseenne.

Opiskelitte matematiikkaa Frankfurtissa ja päätitte sitten siirtyä taloustieteen puolelle.

Miksi teitte tuon päätöksen?

Selten: No, se ei ollut vain minun päätökseni, talous kiinnosti minua toki kovasti, mutta sitä päätöstä en voinut itse tehdä.

Jonkun täytyi tarjota minulle paikkaa, ja eräs taloustieteen professori teki niin ehdottaen, että työskentelisin hänelle. Ja minä suostuin.

Hän tunsu minut jo, ja teki siksi tämän ehdotuksen minulle. Tiesin sen sopivan itselleni hyvin ja otin sen vastaan.

Se oli diplomitutkintoni jälkeen.

Sen jälkeen tein työtä matematiikan tohtorintutkintoa varten.

Väittelin tohtoriksi matematiikasta, kun jo olin töissä taloustieteen puolella.

Kurz: Ja väitöskirjanne liittyi peliteoriaan?

Selten: Kyllä, se oli eräänlainen jatko diplomityölleni.

Sen jälkeen olen työskennellyt vain taloustieteen parissa.

Kurz: Valitsitteko tänään saman uran?

Selten: En tiedä, sillä nykyisin on muitakin mahdollisuuksia.

Jos olisin nuori nyt, tekisin todennäköisesti jotain muuta, sillä tiede on muuttunut, ja nyt on ehkä muita alueita, joilla on suuria mahdollisuuksia, esim. tekoäly.

Kurz: Olette pysynyt uskollisena akateemiselle urallenne. Mikä on pidätellyt Teitä siirtymästä esimerkiksi teollisuuden puolelle?

Selten: No, minulla ei ole ollut kovinkaan paljon mahdollisuuksia siirtyä teollisuuteen.

Minulle on tarjottu kerran tai pari paikkaa yliopiston ulkopuolelta, minulla on ollut tilaisuus, mutta asia ei houkutellut minua kovin paljon.

Kurz: Olette ollut tieteellisten töittenne takia usein ulkomailla.

Ovatko nämä ulkomaiset kontaktit olleet tärkeitä tutkimustyönne kannalta?

Selten: Kyllä, ne olivat tärkeitä yhteyksiä.

Tein paljon yhteistyötä kolmen Berkeleyyn yliopistossa toimineen henkilön kanssa.

Ja se sopi minulle mitä parhaiten. He olivat minua 10 vuotta vanhempia, ja opin heiltä erittäin paljon.

Niaj interagoj estis tre intensaj, mi nur skribis unu libron kaj unu artikolon dum la tuta tempo de dudek jaroj, sed tamen niaj interagoj estis tre intensaj kaj influis ankaŭ tion kion ni faris ekster nia kunlaboro.

Kurz: Profesoro Selten, kio estis la plej emocia momento en via kariero?

Selten: Eble vere estis la ricevo de Nobelpremio, ĉar tio ja estas tre grava afero.

Kurz: Kaj kio estis la plej frustrinta momento en via kariero?

Selten: Ne estis vere momento, ĉar estis iu tempo kiun mi havis antaŭ mia antaŭdiplomo.

Estis en Germanujo la matematikaj studoj dividitaj en du partojn, kaj post la unua parto estis tiu ekzameno kiun oni nomas antaŭdiplomo.

Kurz: Dum la unuaj du jaroj?

Selten: Jes, estas post du ĝis tri jaroj.

Kaj mi vere havis grandajn dubojn, ĉu mi povus fari tiun ekzamenon kaj havi sukceson en ĝi.

Kaj mi jam informiĝis pri aliaj laboroj, se mi forlasos la universitaton, kaj tiel mi pensis, ke mi ja povas provi sukcesi, kaj mi tre diligente lernis por tiu ekzameno kaj fakte havis sufiĉe bonan sukceson en ĝi, kaj tiam mia memkonfido altiĝis kaj mi restis ĉe la universitato.

Kurz: Ĉu la tiamaj problemoj eble ankaŭ rilatas al tio, ke vi havas multajn diversajn interesojn?

Selten: Jes, ankaŭ rilatas al tio, ĉar mi studis pli longe ol tio kutimis en tiu tempo eĉ por matematiko.

Mi aŭskultis prelegojn pri kampoj kiuj estas tre diversaj, kaj fakte kelkaj aferoj kiujn mi faris, ekzemple psikologio, estis tre valoraj por mi poste.

Kurz: Komence de la okdekaj jaroj vi kune kun Jonathan Pool eldonis la verkon: "Ĉu mi lernu Esperanton?"

En tiu verko vi analizas helpe de via ludo-teorio la ŝancon, kiun la internacia lingvo esperanto havas, kiel internacia komunikilo.

Kio instigis vin al tiu laboro?

Selten: Nu, Jonathan Pool kaj mi estas esperantistoj kaj mi renkontis lin en Paderborn.

Li estis gasto de Helmar Frank kaj ni faris grandan ekskurson kaj migris en la montetoj kaj do ni parolis pri multaj aferoj kaj ankaŭ en tiuj interparoloj ekestis tiu ideo fari ion tian kaj modeli ion tian en iu maniero.

Kaj (ni) ankaŭ tre interesiĝis pri tio kaj ni laboris pri tio kaj faris ĝin.

Ne estas tute klara al mi la situacio, mi ne tute scias, kiel tio ekestis.

Vuorovaikutuksemme oli hyvin intensiivistä; koko 20 vuoden aikana kirjoitin vain yhden kirjan ja yhden artikkelin, mutta vuorovaikutuksemme oli silti hyvin intensiivistä ja vaikutti myös siihen, mitä teimme yhteistyömme ulkopuolella.

Kurz: Professori Selten, mikä on ollut uranne sykähdyttävien hetki?

Selten: Ehkä se todella oli Nobel-palkinnon saaminen, sillä sehän on hyvin tärkeä asia.

Kurz: Entä mikä on ollut uranne turhauttavien hetki?

Selten: Se ei ollut oikeastaan mikään hetki, vaan se oli aika ennen välitutkintoani.

Matematiikan opinnot oli Saksassa jaettu kahteen alueeseen, ja ensimmäisen osan jälkeen oli ns. välitutkinto.

Kurz: Kahden ensimmäisen vuoden aikanako?

Selten: Niin, se on 2 - 3 vuoden jälkeen.

Ja minua epäilytti todella kovin, pystyisinkö läpäisemään tuon tutkinnon ja menestymään siinä.

Olin jo ottanut selvää muista töistä siltä varalta, että jättäisin yliopiston, ja niin ajattelin, että voisin yrittää päästä läpi. Opiskelin tosi ahkerasti tuota tutkintoa varten ja menestyinkin melko hyvin. Itseluottamukseni lisääntyi ja jäin yliopistoon.

Kurz: Liittyivätkö silloiset ongelmanne ehkä siihenkin, että Teillä on monia erilaisia mielenkiinnon kohteita?

Selten: Kyllä, silläkin on osansa asiassa, sillä opiskelin pitempään kuin tuona aikana tavallisesti opiskeltiin edes matematiikkaa.

Kävin hyvin erilaisten aineiden luennoilla, ja jotkut aineet, joihin osallistuin, kuten esimerkiksi psykologia, ovat todella olleet minulle myöhemmin hyvin arvokkaita.

Kurz: 80-luvun alussa julkaisitte yhdessä Jonathan Poolin kanssa teoksen "Ĉu mi lernu Esperanton?" eli "Opettelisinko esperantoa?"

Tuossa teoksessa analysoitte peliteorianne avulla niitä mahdollisuuksia, joita kansainvälisellä kielellä esperantolla on kansainvälisenä kommunikaatiovälineenä.

Mikä sai Teidät ryhtymään tähän työhön?

Selten: No, Jonathan Pool ja minä olemme esperantisteja, ja tapasin hänet Paderbornissa.

Hän oli vierailulla Helmar Frankin luona. Teimme pitkän vaellusretken kukkuloille ja puhuimme monista asioista. Noiden keskustelujen yhteydessä syntyi ajatus tehdä jotain tuollaista ja mallintaa se jollain tavoin.

Ja se myös kiinnosti meitä kovasti, työskentelimme sen parissa ja teimme sen.

En enää muista ihan tarkkaan tilannetta, enkä lainkaan sitä, miten se kaikki alkoi.

Sed ni ambaŭ havis grandan intereson en tiuj demandoj kiuj rilatas al esperanto kaj tiel ni konstruis tiun simplan modelon kaj poste tiu malgranda artikolo ricevis la nomon: "Ĉu mi lernu esperanton?"

Unue tio nur estis, kiel oni diras esplorraporto, ne vere publikigita kiel libro sed nur esplorraporto, kiun oni senpage sendas al interesuloj, sed poste Helmar Frank eldonis ĝin kiel libron kun germana traduko kiu estis farita de germana matematikisto.

Kurz: La verko mem unue estas nur farita esperante.

Selten: Jes, ni nur havis iun anglan sumigon antaŭe, eble tri aŭ kvar paĝojn en angla lingvo, sed tamen la alia estis en esperanto.

Mi pensis, ke oni ja povas fari tian esploron en esperanto, kial ne, se oni faras en la angla en Germanujo, kial ne en esperanto se estas io, kio estus por speciala intereso por esperantistoj.

Kurz: Nun tio kondukas nin al demando: ĉu esperanto taŭgas kiel lingvo por tiuj specialaj fakoj?

Selten: Tio tre bone taŭgas, mi ja ne estas la unua, kiu skribis pri matematikaj aferoj.

Estis jam sufiĉe multe da sciencaj literarturoj en esperanto haveblaj, kaj ankaŭ tre famaj matematikistoj skribis en esperanto, ekzemple Fréchet.

Kurz: Dum alia intervjuo, vi diris, ke esperanto estas parto de via identeco.

Ĉu vi povas klarigi tion?

Selten: Kio estas identeco? Identeco estas kiel oni respondas al la demando:

"Kiu estas vi? Kiu mi estas?"

Do mi estas germano, mi estas parolanto de la nacia lingvo, la gepatran lingvon, la germanan lingvon.

Mi estas matematika ekonomikisto kaj mi ankaŭ estas esperantisto.

Kurz: Kiel vi esperantiĝis?

Selten: Mi esperantiĝis mi pensas en 1946 aŭ 1947, kaj en tiu tempo en Germanujo oni ne povas aĉeti librojn, sed mi kopiis la dek ses regulojn de iu verko kaj ankaŭ mi povis ricevi iun vortaron.

Kaj sur la bazo de dek ses reguloj kaj la vortaro mi aŭtodidakte lernis.

Mi ankaŭ trovis iun, kiu sendis al mi iun korespondan kurson, sed poste mi respondis al li kaj mi sciiĝis, ke mi jam sufiĉe scias, ke ne estas iu senco sendi.

Kurz: Kiom longe vi bezonis por lerni la lingvon?

Selten: Du aŭ tri semajnojn.

Sed tio nur estis la bazo.

Mutta esperanton liittyvät kysymykset kiinnostivat kovasti meitä kumpaakin, ja niin laadimme tämän yksinkertaisen mallin. Myöhemmin tuo pikku artikkeli sai nimekseen "Ĉu mi lernu Esperanton?".

Aluksi se oli vain ns. tutkimusraportti, ei varsinaisesti kirjana julkaistu, vaan vain selonteko, joka lähetetään asiasta kiinnostuneille ilmaiseksi. Mutta sitten Helmar Frank kustansi sen kirjana, jossa oli myös erään saksalaisen matemaatikon laatima saksannos.

Kurz: Teos itse oli aluksi kirjoitettu vain esperantoksi.

Selten: Niin. Meillä oli sen alussa vain jonkinlainen yhteenveto englanniksi, ehkä vain kolme tai neljä englanninkielistä sivua, mutta kaikki muu oli esperantoksi.

Ajattelin, että tämä tutkimus voitaisiin tehdä esperantoksi, miksipä ei. Kun Saksassa kirjoitetaan englanniksi, miksei sitten myös esperantoksi, jos sisältö on sellainen, että se kiinnostaa erityisesti esperantisteja.

Kurz: Tämä johtaakin kysymykseen: Kelpaako esperanto tällaisten erikoisalujen kieleksi?

Selten: Se käy siihen vallan mainiosti. Minähän en toki ole ensimmäinen, joka on kirjoittanut sillä matemaattisista aiheista.

Esperantoksi oli jo saatavissa melko runsaasti tieteellisiä teoksia, ja hyvin kuuluisatkin matemaatikot olivat kirjoittaneet sillä kielellä, esimerkiksi Fréchet.

Kurz: Eräessä toisessa haastattelussa sanoitte, että esperanto on osa identiteettiänne.

Voitteko selittää lähemmin?

Selten: Mitä on identiteetti? Identiteetti on vastaus kysymykseen:

"Kuka sinä olet? Kuka minä olen?"

No, olen saksalainen, olen kansallisen kielen puhuja, äidinkieleni, saksan kielen.

Olen matemaattinen taloustieteilijä ja olen myös esperantisti.

Kurz: Kuinka Teistä tuli esperantisti?

Selten: Minusta tuli esperantisti muistaakseni 1946 tai 1947. Saksasta ei voinut siihen aikaan ostaa kirjoja, mutta jäljensin itselleni ne 16 sääntöä jostakin kirjasta ja onnistuin hankkimaan myös sanakirjan.

Ja 16 säännön sekä sanakirjan avulla opiskelin itsekseni.

Löysin myös jonkun, joka lähetti minulle kirjekurssin, mutta myöhemmin vastasin hänelle, että tiedän jo tarpeeksi, niin ettei sen lähettäminen ole minusta mielekästä.

Kurz: Kauanko kielen oppiminen vei Teiltä?

Selten: Kaksi tai kolme viikkoa.

Mutta kyseessä olivat vain perusteet.

Mi ne estis tre bona en esperanto, sed post tio mi povis paroli iom, skribi iom, legi, traduki, mi povis.

Kurz: Ĉu vi mem estis aktiva en la esperanto-kulturo?

Selten: Mi estis aktiva en esperanto-vivo, poste kiam mi studis en Frankfurto mi estis membro de la esperanto-Societo de Frankfurto kaj poste kiam mi jam estis asistanto, mi dum kelkaj jaroj estis la vic-prezidanto de tiu societo.

Mi ankaŭ faris ekzamenon por kursgvidanto, kune kun mia edzino, ŝi ankaŭ faris tiun ekzamenon, ŝi estis pli bona ol mi, do ŝi estas eble la pli bona esperantisto en mia familio.

Kaj mi ankaŭ donis iun kurson en la popolaltlernejo kaj ankaŭ poste havis ian esperanto-rondon kiu renkontiĝis jaŭde en mia apartamento.

Kurz: Ĉu vi daŭre restis en kontakto kun esperanto?

Selten: Mi daŭre restis en kontakto, mi legis ĵurnalojn, mi legis periodaĵojn, mi ja estas dumviva membro de Universala Esperanto-Asocio.

Kaj ĉiam ricevis la revuon ESPERANTO, kaj ankaŭ mi estis abonanto de MONATO dum longa tempo, do mi legis ofte ion, sed en la mezo de mia vivo mi ne povis fari tiom multe, mi devis doni miajn fortojn al mia profesio.

Kurz: Kio estis la plej grava avantaĝo, kiun vi havis el esperanto?

Selten: Multajn amikojn en aliaj landoj; kaj ne nur kolegoj aliaj profesoroj de mia fako, estas eĉ kelkaj esperantistoj tie.

Sed mi renkontis homojn el aliaj kampoj de la vivo kiuj havis tute aliajn profesiojn kaj estis tre interese interagi kun ili.

Kurz: Vi jam menciis, ke via edzino ankaŭ parolas esperanton.

Ĉu vi renkontis ŝin dum esperanto-kunveno?

Selten: Jes, mi renkontis ŝin dum esperanto-kunveno.

Kurz: Ĉu vi parolas esperanton kun ŝi hejme?

Selten: Mi diru, ni faris tion dum eble duona jaro, mi pensas, ni iam faris tion, sed ĝenerale ni parolas la germanan lingvon.

Ni estas ambaŭ germanlingvanoj.

Kurz: Vi certe sufiĉe multe pripensis pri la estonteco de esperanto kaj ankaŭ vi faris publikaĵon en tiu rilato.

Ĉu esperanto havas estontecon?

Selten: Jes, esperanto havas iun esperon mi devas diri, ne estas certa estonteco.

Oni ne povas esti certa pri tio, sed estas iu espero en la fakto ke estas avantaĝo lerni unue esperanton, se oni volas lerni alian lingvon.

Oni havas tiujn eksperimentojn pri lernejoj kiuj montras, ke tio estas avantaĝo.

Helmar Frank ankaŭ skribis pri tio; kaj tio donas iun esperon.

En ollut kovin hyvä esperantossa, mutta sen jälkeen osasin puhua ja kirjoittaa hiukan ja pystyin myös lukemaan ja kääntämään.

Kurz: Oletteko ollut aktiivinen esperantokulttuurin piirissä?

Selten: Olin aktiivinen esperantoelämässä; opiskellessani Frankfurtissa liityin jäseneksi Frankfurtin Esperantoseuraan ja myöhemmin, kun olin jo assistentti, toimin muutaman vuoden seuran varapuheenjohtajana.

Suoritin myös kurssinvetäjän tutkinnon yhdessä vaimoni kanssa. Hänkin suoritti tuon tutkinnon ja oli parempi kuin minä. Hän on siis ehkä parempi esperanton puhuja perheessämme.

Pidin myös kerran kurssin kansalaisopistossa ja sitten vedin esperantopiiriä, joka kokoontui torstaisin asunnossani.

Kurz: Oletteko pysynyt jatkuvasti yhteydessä esperantoon?

Selten: Olen ollut kaiken aikaa yhteydessä siihen, olen lukenut sanoma- ja aikakauslehtiä, olenhan Esperanton Maailmanliiton ainaisjäsen.

Minulle on tullut koko ajan liiton ESPERANTO-lehti, ja olin myös pitkään MONATOn tilaaja. Lueskelin siis usein jotakin, mutta keski-iässä en voinut tehdä kovin paljon, vaan minun oli suunnattava voimani ammatillisiin asioihin.

Kurz: Mikä on ollut suurin etu, jonka olette saanut esperantosta?

Selten: Paljon ystäviä muista maista; eikä vain alani professorikolegoja, joitten joukossa on jopa joitakin esperantisteja.

Mutta olen tavannut ihmisiä muilta elämäniloilta, aivan eri ammateista, ja vuorovaikutus heidän kanssaan on ollut hyvin mielenkiintoista.

Kurz: Mainitsitte, että vaimonnekin puhuu esperantoa.

Tapasitteko hänet jossain esperantotilaisuudessa?

Selten: Kyllä, tutustuin hänet esperantotapaamisessa.

Kurz: Puhutteko hänen kanssaan kotona esperantoa?

Selten: Sanoisin, että teimme niin luullakseni puolen vuoden ajan, mutta yleensä puhumme keskenämme saksaa.

Olemme molemmat saksankielisiä.

Kurz: Olette varmaan miettinyt paljon esperanton tulevaisuutta ja julkaissut sitä koskevia tekstejäkin.

Onko esperantolla tulevaisuutta?

Selten: Kyllä, täytyy sanoa, että esperantolla on jonkinlaisia menestymismahdollisuuksia, mutta sen tulevaisuus ei ole varma.

Siitä ei voi olla varma, mutta toivoa antaa se tosiseikka, että on eduksi opetella ensin esperantoa, jos haluaa oppia jotain muutakin kieltä.

Kouluista saadut tutkimustulokset osoittavat sen olevan eduksi.

Helmar Frank myös kirjoitti siitä; se antaa jonkinlaista toivoa.

Ĉar eble tio instigos lernejojn aŭ aŭtoritatojn enkonduki esperanton kiel lingvan orientigon.

Eble eĉ privataj personoj konas tiujn avantaĝojn.

Ĉar fakte estas granda avantaĝo jam koni unu lingvon se vi volas lerni la duan, ĉar vi jam havas superrigardon pri la demando, kion oni devas lerni, kiam oni lernas novan lingvon.

Esperanto donas tute tre bonan enkondukon en la lingvo-lernadon, ĉar oni povas facile lerni ĝin ĝis alta grado de kompetenteco kaj tiam la lernado de aliaj lingvoj estas malpli multe malfacila.

Fakte inter esperantistoj oni trovas multajn homojn, kiuj parolas tri, kvar, kvin lingvojn.

Kaj ofte ili lernis ilin post esperanto.

Kurz: Laŭ via opinio, ĉu la esperanto-movado faras la bezonatan por atingi tiun celon?

Selten: La esperanto-movado faras la eblon. UEA faras tre bonan laboron.

Oni ne povas ataki ilin, ĉiam estas homoj, kiuj estas malkontentaj kaj volas ataki, ĉiam estas iuj kiuj pensas, ke oni povus fari pli multe kaj pli bone kaj la plej multaj ideoj ne estas praktikeblaj.

Ili faras tion kio estas praktikebla kaj mi estas kontenta kun la laboro de UEA.

Kurz: Kio estas la plej impresa okazintaĵo, kiun vi havis pere de esperanto?

Selten: Ja eble estis ke mi povis prelegi en Hispanujo al hispana publiko en esperanto.

Kaj mi havis la helpon de esperantisto, tre bona tradukanto kaj ni havis foliojn en esperanto kaj en hispana lingvoj kaj tio estis tre bona.

Kurz: La Eŭropa Unio plilarĝiĝos por la ŝtatoj de Mez- kaj Orienteŭropo.

Kiel vi vidas la lingvo-evoluon de la EU?

Selten: La EU eble baldaŭ havos dudek lingvojn, ili nun, mi pensas havas 12.

Ne ĉio estas konstruita en la konstruaĵo en Bruselo por dekdu lingvoj, kaj se ili havas pli, kaj ili volas havi ĉiujn tradukitaj, ili devas konstrui novajn domojn.

Estas la lingva kaoso kaj la lingvaj kostoj pligrandiĝos multe per tiu pligrandiĝo de la Eŭropa Unio.

Kaj la lingva problemoj fariĝos multe pli grava kaj oni devus fari ion pri tio.

Sed jam nun mi pensas, estas triono de la administraj kostoj kiuj estas por lingva tradukado ktp.

Estas lingvaj kostoj de la administraj kostoj, ne de la tutaj kostoj.

Sed poste eble estos multe pli.

Se eĉ rohkaisee kouluja ja viranomaisia ottamaan esperanton muihin kielio-pintoihin valmistavaksi kieleksi.

Ehkä jopa yksityishenkilöt tuntevat nämä edut.

Sillä on todella suureksi eduksi osata jo yksi kieli, kun aikoo opiskella toista, koska silloin on jo yleiskuva siitä, mitä on opiskeltava, kun opettelee uutta kieltä.

Esperanto on kaiken kaikkiaan oikein hyvä johdatus kielten opiskeluun, sillä siinä voi helposti saavuttaa korkeankin taitotason, ja silloin muiden kielten oppiminen käy paljon helpommin.

Esperantistien joukossa on itse asiassa paljon ihmisiä, jotka puhuvat kolmea, neljää tai viittä kieltä.

Ja usein he ovat oppineet ne myöhemmin kuin esperanton.

Kurz: Tekeekö esperantoliike mielestänne sen, mikä on tarpeen tuon päämäärien saavuttamiseksi?

Selten: Esperantoliike tekee voitavansa.

Esperanton Maailmanliitto tekee oikein hyvää työtä.

Heitä ei sovi moittia. Aina on ihmisiä, jotka ovat tyytymättömiä ja haluavat kritisoida, aina jotkut ajattelevat, että voitaisiin tehdä enemmän ja paremmin, mutta useimmat ideat eivät ole sovellettavissa käytäntöön.

He tekevät sen, mikä on sovellettavissa käytäntöön, ja olen tyytyväinen Esperanton Maailmanliiton työhön.

Kurz: Mikä on ollut vaikuttavin tapaus, jonka olette kokenut esperanton välityksellä?

Selten: No ehkä se, että pystyin pitämään Espanjassa espanjalaiselle yleisölle esitelmän esperantoksi.

Eräs esperantisti, erinomainen kääntäjä, auttoi minua siinä. Meillä oli kalvoja esperantoksi ja espanjaksi, ja se oli oikein hyvä.

Kurz: EU laajenee, kun siihen tulevat mukaan Keski- ja Itä-Euroopan valtiot.

Millaisena näette EU:n kehityksen kieliasioissa?

Selten: EU:ssa on pian kaksikymmentä kieltä, nyt niitä on luullakseni 12.

Kaikkia Brysselin rakennuksen tiloja ei ole suunniteltu 12 kieltä ajatellen. Jos kieliä on enemmän ja ne kaikki halutaan käännettäviksi, heidän on rakennettava uusia taloja.

Vallitsee kielellinen kaaos, ja kielistä aiheutuvat kustannukset kasvavat EU:n laajenemisen myötä voimakkaasti.

Kieliongelma pahenee, ja sen suhteen täytyisi tehdä jotakin.

Jo nyt käänöskustannukset yms. muodostavat luullakseni kolmanneksen hallintokuluista.

Tuo on siis vieraista kielistä johtuvien kulujen osuus hallintokustannuksista, ei kokonaiskustannuksista.

Mutta myöhemmin ne ovat ehkä paljon suuremmat.

Kurz: Vi devenas el Breslaŭ, vivis en Frankfurto, en Berlino, Bielefeld kaj vi nun vivas apud Bonn.

Kie estas via hejmo?

Selten: Ja hejmo en la senco de ...

Kompreneble mia hejmo nun estas tie-ĉi, sed mi ne parolas la lokan dialekton.

Do mi ne povas senti min parto de tiu regiono kiel iu povus kiu parolas la lokan dialekton kaj havas la radikojn tie ĉi.

Do mi ne vivas kie mi havas miajn radikojn.

Sed tio ja okazas al tre multaj homoj pro la plej diversaj kaŭzoj.

Oni ne devas pensi, ke tio estas iu aparta malfeliĉo.

Sed tiuj povas esti feliĉaj, kiuj povas vivi, kie ili havas siajn radikojn mi pensas.

Kurz: Kiujn estontajn celojn vi havas?

Selten: Mi ankoraŭ volas iom kontribui al la teorio de la limigita racieco kaj la eksperimenta esploro de tio je la bazaj faktoj pri homa ekonomia konduto.

Tion oni devas havi kiel bazon de iu teorio de la limigita racieco.

Kaj mi esperas, ke mi ankoraŭ povas fari iun gravan kontribuon al tiu kampo.

Kaj tial mi koncentrigas miajn fortojn je tiu kampo, ĉar mi ne scias kiom longe mi havos tempon por fari tion.

Ĉar mi nun havas 70 jarojn.

Oni kelkfoje povas bone labori kaj esplori eĉ se oni havas 80 jarojn.

Sed tamen oni ne estas juna persono kaj oni ne povas labori kiel juna persono.

La fortoj malfortiĝas dum vi fariĝas pli aĝa kaj ankaŭ malsanoj povas veni subite.

Kaj ĉio povas ĉesi, la aktiva vivo povas subite ĉesi pro grava malsano.

Ekzemple John Harsanyi havis gravan malsanon kelkajn jarojn antaŭ ol li mortis, kaj li mortis en Aŭgusto 2000. Mi vidas, ke la vivo de la homo ne estas senfina kaj oni devas konscii pri tio.

Kurz: Profesoro Selten, se vi libere havus deziron, kio ĝi estus?

Selten: Ha, mi devus pripensi tion, mi ne kutimas deziri, mi devus pripensi tion, estas tre malfacila afero.

Kurz: Profesoro Selten, mi kore dankas al vi por la tre interesa intervjuo kaj mi deziras al vi ĉion bonan por la estonteco.

Selten: Dankon.

Subtitoloj: Jean Codjo

Kurz: Olette kotoisin Breslausta, olette asunut Frankfurtissa, Berliinissä ja Bielefeldissä ja nyt asutte Bonnissa.

Missä on kotinne?

Selten: Niin, koti siinä merkityksessä, että...

Tietenkin kotini on nyt täällä, mutta en puhu paikallista murretta.

Siksi en voi tuntea itseäni osaksi tätä seutua niin kuin sellainen, joka puhuu paikallista murretta ja jonka juuret ovat täällä.

En siis asu siellä, missä juureni ovat.

Mutta niin käy hyvin monille ihmisille mitä erilaisimmista syistä.

Ei pidä ajatella, että se on jokin erityinen onnettomuus.

Mutta mielestäni ne, jotka voivat asua juurillaan, voivat pitää itseään onnellisina.

Kurz: Mitä päämääriä Teillä on tulevaisuudessa?

Selten: Haluan vielä tehdä jotain rajoitetun rationaalisuuden teorian ja siihen liittyvän, ihmisen taloudellista käyttäytymistä koskeviin perusfaktioiden pohjautuvan kokeellisen tutkimuksen hyväksi.

Sen on oltava rajoitetun rationaalisuuden teorian perustana.

Toivon, että minulla on vielä jotain tärkeää annettavaa tällä alueella.

Ja siksi keskittän voimani tälle alueelle, sillä en tiedä, kuinka pitkälti minulla vielä on aikaa siihen.

Sillä nyt olen 70-vuotias.

Joku saattaa joskus pystyä työskentelemään ja tekemään tutkimusta hyvin vielä 80-vuotiaanakin.

Mutta kumminkaan ei olla enää nuoria, eikä työ käy kuin nuorilta.

Voimat vähenevät iän myötä, ja sairauksiakin saattaa äkkiä ilmaantua.

Kaikki voi päättyä, aktiivinen elämä voi äkkiä olla ohi vaikean sairauden takia.

Esim. John Harsanyi poti vaikeaa sairautta muutamia vuosia ennen kuolemaansa, ja hän kuoli elokuussa 2000. Ymmärrän, että ihmiselämä ei kestä ikuisesti, ja se täytyy tiedostaa.

Kurz: Prof. Selten, jos saisitte toivoa mitä tahansa, niin mitä toivoisitte?

Selten: No sitä pitäisi miettiä, toivominen ei kuulu tapoihini. Sitä pitäisi miettiä. Se on kovin vaikea asia.

Kurz: Professori Selten, paljon kiitoksia tästä hyvin mielenkiintoisesta keskustelusta ja oikein hyvää jatkoa.

Selten: Kiitos.

Käännös: Anja Karkiainen